

Marcel ORTÍN

Josep Carner i la traducció

Lleida: Punctum («Quaderns» 6), 2017, 318 p.

Marcel Ortín ha dedicat mitja vida a la comprensió de l'obra de Josep Carner. Nombrosos estudis seus sobre la prosa i les traduccions carnerianes es completen ara amb aquest, que conté una introducció extensa, una antologia de textos i una bibliografia exhaustiva. Ortín hi ha integrat el coneixement acumulat al llarg dels treballs previs, que remunten a la publicació del seu volum sobre la prosa literària de Josep Carner (Quaderns Crema, 1996), i s'ha endinsat en la descripció minuciosa de l'activitat traductora de Carner per tal de confegir-ne un catàleg sistemàtic, precís i modèlic. Certament, és una aportació fonamental per conèixer la trajectòria del Carner traductor, però potser convé subratllar que ho és també per entendre molts aspectes del context de la seva figura intel·lectual –vegeu, per exemple, les notes 24 i 82 a propòsit del seu coneixement de l'anglès.

Els textos recollits van des dels primers assajos i pròlegs d'un jove Carner que mira de fer-se un lloc en les lletres i de perfilar el valor de les traduccions en l'aspiració culturalista i educadora del Noucentisme fins als discursos últims dels anys de l'exili, més marcats políticament, passant per les reflexions del traductor madur, abocades en pròlegs i altres escrits esparso. L'estudi introductorí explicita les posicions de l'editor i traductor, especialment en l'etapa al capdavant de l'Editorial Catalana (1917-1921), en les continuïtats d'altres iniciatives que va promoure (de les publicacions de l'Institut de la Llengua Catalana, embrió de la Secció Filològica de l'IEC, a la Fundació Bernat Metge), en l'interès persistent per Charles Dickens i en la mateixa pràctica de la traducció (i de l'autotraducció).

La primera part de l'estudi consisteix en un catàleg raonat de 93 obres, molt acurat en la identificació i anotació de les dades. És una feina descriptiva particularment meritòria atesa la dispersió del corpus catalogat, especialment quan es tracta de traduccions primerenques aparegudes en revistes. Ortín explica cronològicament la vintena de projectes editorials en què Carner va participar, o que va liderar en alguns casos, des de les primeres mostres en revistes i la col·laboració en la Biblioteca Blanca fins a les traduccions dels anys de Brussel·les i a la publicació pòstuma dels *Assaigs* de Bacon (1976). L'eix de l'activitat és l'Editorial Catalana, incloent-hi la Biblioteca Literària i els articles publicats a la pàgina literària de *La Veu* (p. 55-74), considerats com “un dels grans pilars de la cultura de la traducció a Catalunya en els primers anys del període d'entreguerres” (p. 63). Al llarg del volum es contextualitzen els textos de l'antologia en el marc del programa d'arrel pràctica que volia dotar

la traducció d'una funció civilitzadora, amb profund sentit pedagògic i social, que superés el provincianisme i aspirés a la universalitat. Per via de la traducció, també, es destaca l'esforç de consolidació del català com a llengua de cultura que troba en la traducció d'alguns clàssics, o dels evangelis de Frederic Clascar (1909), unes contribucions decisives a la reforma de Fabra. El lema «l'universal ens emancipa» (p. 255) s'il·lustra al llarg de l'estudi amb les traduccions dels clàssics, de la Bíblia, i de Shakespeare, Molière o Dickens.

En la tria de títols traduïts per Carner, Ortín hi projecta les afinitats electives de l'escriptor, doblat de traductor, per dibuixar amb precisió un cànon presidit per la literatura imaginativa, per un realisme simpatètic i una visió amable de la societat, que el lector pot visualitzar, en forma de triangle, en un dels pròlegs de la Biblioteca Literària: al cim, Andersen; als extrems de la base, Mark Twain i J. M. Barrie, autor de Peter Pan; al centre, les obres menors de Dickens (p. 232). Per al lector d'avui, la força dels textos pot quedar contrarestada per la retòrica alada, la tria lèxica, el joc literari distanciat, les expressions carregades ideològicament, però Ortín té sempre cura de precisar el moment cultural en què es difonen, i no s'està de fer algunes observacions sobre les dificultats amb què topaven algunes traduccions teatrals, de Molière o de Somerset Maugham (p. 25-27, p. 90). L'observació de base resta: qual-sevol traducció s'ha d'interpretar en el sistema literari que l'acull.

El volum es presenta travat gràcies a un implacable seguit de remissions internes entre les traduccions (numerades), els textos de l'antologia (també numerats) i l'aparat de notes, ric i generós en informacions menudes sobre les traduccions, la seva recepció i les connexions amb l'obra de Carner i amb la d'altres escriptors implicats en les empreses literàries tractades: de Maria Antònia Salvà a Marià Manent, o a Carles Riba i els traductors de la Bernat Metge, o a Enrique Díez-Canedo, per citar un dels escriptors i traductors castellans que hi tingueren relació. Les fitxes de les traduccions són un model de rigor. Els textos de l'antologia, normalitzats però respectant al màxim la fonètica i la morfologia, remetent al comentari dins l'estudi. L'índex onomàstic de persones, llocs i institucions (incloent-hi biblioteques, editorials, diaris i revistes) reforça el valor del volum com a instrument per apreciar l'obra de Carner en la història de la cultura, de l'edició i de la traducció a Catalunya i Sud-Amèrica durant la primera meitat del segle XX.

Sílvia Coll-Vinent
Universitat Ramon Llull